

Zet een **Schaap**
in je Landschap

Zet een **Schaap** in je Landschap

Landschapszorg ABL is een vzw die zich inzet zowel voor het ecologisch beheer van landschappen en domeinen, door begrazing met schapenkuddes, als voor het organiseren van evenementen en projecten met schapen.

Steeds meer landelijke gebieden komen onder het beheer van lokale overheden, natuurbeheerverenigingen en andere niet-landbouw-organisaties. Meer en meer eigenaars of beheerders zoeken een ecologisch en duurzaam alternatief voor het beheer van hun domein. Op het vlak van toerisme en recreatie stellen we een herwaardering vast van het agrarisch landschap, van plattelandstoerisme, van (levend) erfgoed. Er is meer aandacht voor groen en voor duurzaamheid.

Tegen deze achtergrond werd Landschapszorg ABL opgericht, een vzw die bestaat uit drie schapenhouders met een jarenlange ervaring met begrazingsopdrachten. Landschapszorg ABL gaat beheersovereenkomsten aan met privé partners, gemeentelijke, provinciale, Vlaamse of militaire overheden en met grondbeherende vzw's zoals Natuurpunt. De begrazingswerken worden georganiseerd volgens de afspraken en het bestek van de domeinbeheerder. Landschapszorg schakelt ook plaatselijke herders in voor de uitvoering van sommige werken. Waar mogelijk koppelt de vzw deze begrazingsopdrachten aan recreatieve activiteiten met schapen, aan landelijk toerisme en erfgoed om te komen tot een verhoogde attractiviteit van de betrokken domeinen en van het agrarisch landschap in het algemeen.

De brochure: "Zet een Schaap in je Landschap" geeft niet alleen meer inzicht in de werking van de vzw Landschapszorg ABL maar bevat ook nuttige informatie voor iedereen die op een of andere manier verbonden is met natuurbeheer, schapen en border collies.

Voor bijkomende informatie kan u ons altijd contacteren via de mailadressen op deze pagina.

Landschapszorg
Antwerpen Brabant Limburg vzw,
Gestelse weg 15,
2491 Olmen

guy.tilkin@telenet.be
info@15lbn.be
roland.desaever1@telenet.be

Diversiteit

in het schapenbedrijf

Een schapenbedrijf kan amper leven van de lammeren en de vleesproductie alleen en nog minder van de opbrengst van de wol. Om een bedrijf met schapen leefbaar te houden moet er duidelijk een meerwaarde gezocht worden in andere sectoren. Een overstap naar begrazing ligt voor de hand, maar is niet evident. Vaak denken domeinbeheerders nog dat schapen die op hun weiden of gebieden grazen, hun buikje vol vreten en dat de landbouwer van dienst blij mag zijn dat hij er niet voor hoeft te betalen. Niets is minder waar. Een schapenhouder die begrazingswerken uitvoert, moet rekening houden met een lagere voedingswaarde van de graasgebieden, grotere dagelijkse verplaatsingen voor de boer, langer en vaker transport van de schapen, meer beweging en energieverbruik voor de grazende schapen op wandel, grotere kans op ziektes ...

Dit alles vereist meer controle, leidt tot minder lammeren en meer bijvoederen om de vleeskwiteit op peil te houden. Part time of full time herderen voegt hier nog een hoge loonkost aan toe.

Om rendabel te zijn moet een schapenhouder dus activiteiten combineren: lammeren en vleesproductie, begrazingswerken en evenementen. Dit is het uitgangspunt voor de activiteiten van Landschapszorg ABL.

Ecobeheer met schapen

Schapenbegrazing voor landschapsbeheer komt steeds meer in de kijker als alternatief voor het maaien met machines. Naast de toeristische en recreatieve elementen zijn er dan ook zekere ecologische voordelen verbonden aan deze keuze.

Schapenbegrazing kan gestuurd worden door de intensiteit, aard, periode en duur van de begrazing. Schapen kunnen het jaar rond grazen achter een vast raster, stoot- of piekbegrazing kan achter een tijdelijk raster in een bepaald seizoen, de herder kan met de schapen rondtrekken in een groot gebied of er kan gekozen worden voor een combinatie. Elke techniek heeft een ander effect op het gebied.

Schapen zijn selectief inzake eten/grazen. Gerichte begrazing kan de ene plant bevorderen en een andere hinderen. Vaak gaat het om het terugdringen van een dominante begroeiing ten voordele van een minder dominante;

bv. van pijpenstrootje, bochtige smele en jonge varens ten voordele van heide.

Schapen verspreiden allerlei zaadjes die in hun pels, hoeven en buik meereizen binnen eenzelfde gebied of van het ene gebied naar het andere. Zij bevorderen zo de soortenrijkdom van de vegetatie. Zij dragen ook bij tot de variatie in de structuur van het landschap: gras, struiken, bos en bosrand. Op zijn beurt bevordert dit de diversiteit in de fauna. Door te bepalen waar de schapen overnachten kunnen bepaalde gebieden verschaald worden en andere rijker worden aan nutriënten.

In samenspraak met de beheerder wordt er gekeken naar de beoogde effecten op het terrein en worden er afspraken gemaakt welke begrazingstechnieken er zullen toegepast worden.

Gemeenschappelijke **visie** en structuren

Binnen de sector landschap- en natuurbeheer is er nood aan structuren en know how bij alle betrokken partijen om ecologisch landschapsbeheer op een professionele manier aan te pakken. Vaak moeten domeinbeheerders nog overtuigd worden van de ecologische en economische meerwaarde van begrazing met schapen; vaak vallen domeinen onder het beheer van verschillende instanties die niet hetzelfde doel nastreven of dezelfde visie hebben. In een regio is er daarom dikwijls nood aan een eenduidige visie en aanpak in de vele gemeenten en bij de verschillende beheerders om een gezamenlijke richting uit te gaan die duidelijk genoeg is om een regionale beeldvorming te realiseren. Er moet hierbij gewerkt worden aan laagdrempelige instapmogelijkheden voor ecologische beheersprojecten, aan initiatieven om agrarische gebieden attractiever te maken, om levend erfgoed een rol te laten spelen in een regionale identiteit, aan vernieuwing en diversificatie van de plattelandsbeleving.

Via studiedagen tracht Landschapszorg bij te dragen tot een gemeenschappelijke visie van de betrokken ambtenaren en beheerders.

Educatie

Het educatieve aspect wordt ook niet vergeten. Dankzij de herders van Landschapszorg wordt "Het Schaap" een on-vergetelijke les voor de kinderen van de basisscholen in de buurt van de graasgebieden. Zij maken niet alleen kennis met het dier en de biologische aspecten ervan maar ook met de cultuurhistorische, economische en ecologische elementen van begrazing. Een demonstratie schapendrijven met de border collies van de herder is zeker een van de meest spectaculaire onderdelen van de uitstap.

Soms werkt Landschapszorg een gemeenschappelijk aanbod uit voor scholen uit een bepaalde gemeente waar een groep schapen 'aan het werk' is. De leerlingen bezoeken de herder, de kudde en de honden en zien alles in een natuurlijke omgeving in de eigen gemeente.

Toerisme en evenementen

Landschapszorg ABL werkt ook mee aan projecten voor het toeristisch aantrekkelijker maken van regio's en gebieden via schapenkuddes in het landschap en evenementen met schapen, o.a. wandelen met de herder, lammerdagen, schaapscheerdagen, een countryfair, erfgoedactiviteiten ...

Zo werd de St Dymrna ommegang 2011 in Geel opgeluisterd met een kudde schapen, geleid door twee herders van Landschapszorg met hun border collies.

In juni 2011 organiseerde de vzw de 'Dag van het Schaa' op de terreinen van de 15Inn B&B in Olmen. Het was 10 jaar geleden dat er nog zo'n evenement in Vlaanderen plaatsvond. Het werd een grote happening voor jong en oud met

schapen, schapenproducten, border collies, outdoor-activiteiten, hoeve- en streekproducten

Een voorstelling van verschillende schapenrassen, een wedstrijd schaapscheren of raden naar het gewicht van Julien (het schaap) stonden op het programma. Men kon er een wedstrijd schapendrijven volgen en demonstraties eendendrijven met border collies. Je kon een bezoek brengen aan kraampjes met presentaties over het verwerken van schapenvellen en wol, over spinnen, viltten en isoleren met schapenwol. Er was een markt met agroproducten en je kon er whisky proeven. Er was kinderanimatie, er werden tochtjes met sledehonden aangeboden enz. Dit alles uiteraard met bijhorende hapjes en drank.

Deze Dag van het Schaaap wordt een terugkerend en reizend concept, georganiseerd door Landschapszorg, eventueel in samenwerking met andere organisaties.

Meer info op www.dagvanhetschaap.be

In deze evenementen vinden erfgoed, cultuurhistorische waarden en de liefde voor dieren een erg gewaardeerde plaats.

Op 28 mei 2012 organiseert Landschapszorg, in samenwerking met de 'Schapenkoppen van Lier', een echte schapenpalio met 800 schapen in Lier. Zij trekken door de straten van de stad ter ere van het 800-jarige bestaan van Lier en uit dankbaarheid dat de Lierenaars 800 jaar geleden als kersverse stad kozen voor een schapenmarkt in plaats van een universiteit (die dan maar aan de Leuvenaars gelaten werd).

Wedstrijden schapendrijven

Het schapendrijven als sport ontstond in Groot-Brittannië. Deze tak in de hondensport is erg populair geworden (ook door de uitzendingen van 'One man and his dog' op BBC). De hond die hiervoor gebruikt wordt is de border collie. Het ras is ontstaan in de "borderstreek": de grens

tussen Schotland en Engeland. Voor de schapenhouder of herder is de border collie een onmisbare hulp bij het ophalen van de schapen uit de weide, om de kudde naar de herder te brengen, bij het drijven van de schapen naar andere graasgebieden, om bepaalde schapen uit de kudde te halen, om de schapen in een kraal te drijven enz...

In een wedstrijd schapendrijven worden al deze werkzaamheden vertaald. De herder (handler) stuurt zijn hond uit om de schapen op te halen en naar de handler te

brengen. Dan drijft de hond de schapen weg om een parcours met verschillende poorten te doorlopen. Vervolgens moet de herder met de hulp van de hond de groep schapen splitsen en hen opsluiten in een kraal. De jury geeft punten in functie van het aantal afgewerkte opdrachten maar let ook op stijl, rust, rechte parcours-lijnen en het aantal pogingen om een opdracht te volbrengen.

De Federatie Schapendrijven België (FSB) verenigt het overgrote deel van schapendrijvers in België en tracht het schapendrijven als werk en als sport te promoten. In samenwerking met lokale clubs organiseert ze regelmatig wedstrijden schapendrijven. Ook Landschapszorg werkt hiervoor samen met de FSB. Zo organiseerde de vzw in Merksplas en Geel-Zammel enkele manches in de Belgische preselectie voor het wereldkampioenschap in Groot-Brittannië en een België-Holland schapendrijven op de Zilverberg in Tielt-Winge.

Voor meer informatie kan u de FSB-site raadplegen:
www.schapendrijven.be

Het Kempens Heideschaap

Het Kempens heideschaap was eeuwenlang het belangrijkste landbouwhuisdier in de Nederlandse en Belgische Kempen en voor een groot deel de 'auteur' van het landschap in deze gebieden. Het ras speelde ook een belangrijke rol in het potstalsysteem en het ontstaan van de plaggenbodems en lag aan de grondslag van de wol- en textielindustrie in verscheidene Kempense steden (o.a. Mol).

Het Kempens heideschaap is middelgroot en staat hoog op de poten. Het is doorgaans helemaal wit of lichtbruin en heeft een lange smalle kop.

Via haar bestand Kempense heideschappen en tien stamboekrammen uit Nederland, aangekocht in oktober 2011, werkt Landschapszorg aan de opbouw van een grote kudde die in de volgende jaren moet uitgroeien tot de grootste groep Kempense heideschappen van het land. Hiermee draagt de vzw niet alleen bij aan het herstel van levend erfgoed maar ook aan de rehabilitatie van het Kempens heideschaap in zijn oorspronkelijke functie als 'maker' van het Kempense landschap.

Projecten

Om kennis te verwerven en uit te dragen over de rol van het schaap en van schapenkuddes in ecologisch domeinbeheer, diende Landschapszorg ABL enkele projecten in bij Europese en Vlaamse programma's voor plattelandsontwikkeling.

Met het project "Het Kempens Schaap" (Leader Midden-Kempen) werkt Landschapszorg ABL mee aan het creëren van een regionale identiteit in de Kempen. Samen met de zeven gemeenten en de verschillende domeinbeheerders in de Midden-Kempen wordt er gezocht naar een gemeenschappelijke aanpak om met het Kempens heideschaap mee gestalte te geven aan de identiteit van deze regio met vele troeven. Naast piloot-begrazingsprojecten wordt er gewerkt met o.a. evenementen met schapen (wandelen met de herder, lammerdagen), de Dag van het Schaap, demonstraties, trainingen en wedstrijden schapendrijven enz. ...

In de regio Hageland is Landschapszorg actief met het Leaderproject "Schaap +" met o.a. onderzoek naar mogelijkheden van ecologische begrazingsprojecten in het gebied en deelname aan erfgoedactiviteiten. De vzw organiseerde er ook vorming omtrent schapen, werken met de kudde, invloed op fauna en flora, toeristisch potentieel ... en dit voor o.a. beheerders van domeinen, landbouw-, milieu- en toerisme- ambtenaren van regionale of lokale overheden.

Vorming

Landschapszorg ABL biedt heel wat vormingsactiviteiten aan: initiatie schapendrijven, training tot herder, consultancy natuurbeheer, werken met schapen, verduidelijking van landbouwtechnische en ecologische aspecten. Via studiedagen of training op het veld probeert Landschapszorg o.a. een 'pool' van herders op te bouwen die op een professionele manier in een graasproject kunnen stappen.

Averbode Bos en Heide

In het gebied "Averbode Bos en Heide" is Landschapszorg aan het werk in opdracht van Natuurpunt. Sinds 15 april 2011 laat ze er 200 Kempense heideschappen grazen, met een groeiscenario tot 400 in 2013. In functie van de noden van de beheerder en het beoogde effect op de flora gebeurt dit gedeeltelijk als stootbegrazing (achter tijdelijk raster) en gedeeltelijk geherderd op het hele domein. Na de ontbossing van een gedeelte van het gebied bestaat een eerste behoefte erin om de populatie jonge varens, pijpenstrootje en andere grasgewassen terug te dringen ten voordele van de opkomende heide. Een begrazingsplan moet hier een ecologisch verantwoorde en duurzame oplossing bieden.

Met de gemeenten in het gebied zal Landschapszorg een samenwerking opzetten om het toeristisch en recreatief potentieel van deze kudde uit te buiten. Zo worden er tijdens de zomer publieksgerichte activiteiten aangeboden

zoals o.a. rondleidingen door een natuurgids en wandelingen met de herder en zijn kudde op zondagochtend. Er staan zelfs trainingsdagen voor toekomstige herders op het programma.

Op deze manier tracht de vzw het pad te effenen voor de vele mogelijkheden die schapen en schapenkuddes bieden om regio's en gebieden op een duurzame manier te beheeren en toeristisch aantrekkelijker te maken. Landschapszorg wil ertoe bijdragen dat er terug een toekomst is voor de schapenhouderij in Vlaanderen en dat er weer herders en schapenkuddes in het Vlaamse landschap verschijnen, als symbool voor een waardevol agrarisch landschap en landelijk erfgoed en dit op een moderne en ecologisch en economisch verantwoorde manier.

*Voor meer info kan u terecht op
www.landschapszorg.be*

Landschapszorg Antwerpen Brabant Limburg vzw,
Gestelse weg 15, 2491 Olmen
www.landschapszorg.be

guy.tilkin@telenet.be
info@15lbn.be
roland.desaever1@telenet.be

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

